

LA LLIBERTAT DE TRIAR EL PROPI DESTÍ

No cal pas ésser gaire àvid de conèixer la formació de moviments polítics o socials, de llur evolució, de llur mateixa descomposició, per a haver estat a temps a adonar-se que, en menys d'un any, hi ha un estat nou d'esperit, juvenívol, que ja no és ni el feixisme ni el marxisme. Només en el països receptors retardats del pensament o de la pràctica exteriors es produeixen certs casos de mimetisme, característicament pintorescs, a causa dels quals els de mal deixondir vesteixen a deshora les camises que els altres han abandonat per descolorides.

Aquest estat nou d'esperit, aquest canvi de rasant pels més joves també en esperit, la conquesta per una lleva nova d'adeptes a la causa de les valors eternes de tantes de posicions perdudes, és precisament allò que hi ha de més actual als països vius, i allò que hi ha de més coratjosament clandestí als països on regna l'Ordre Aparent.

Tot just fa un any i mig que a la mateixa Itàlia, a Venècia, vaig ésser confident de dos milicians, generosos en llur joventut, lleials exteriorment al partit oficial, fidels a la causa d'Itàlia lligada a la sort del Duce, però espiritualment absents, segons confessió pròpia, de la ficció que en nom de la concepció totalitària de l'Estat ells mateixos representaven. Vaig comprendre aviat la tràgica situació de dos —de dos-cents, de dos mil— joves italians, formats ja dins el feixisme, educats des de l'adolescència com a milicians, complidors de llur deure d'afiliats, però descontents d'ells mateixos, insatisfets dins una singular interior satisfacció.

Recordo els termes del diàleg, minyonívol de to, en el qual ells mateixos exposaven, en cristià, els dubtes —o, si voleu, el dubte—: «¿Som feixistes per excés o per carència? ¿Ho som perquè hi ha, efectiva, una realitat política a Itàlia que s'acorda a una realitat nacional prou forta perquè mereixi la cessió dels nostres drets individuals —personals, deien ells, d'acord amb el vocabulari dels personalistes novells—, perquè sigui lícita, sense condicionar-la, la nostra adhesió moral i física? ¿Ho som perquè fora el feixisme tot és pitjor: capitalisme, liberalisme, comunisme?»

Els mateixos cercaven, adelerats, arguments per a la pròpia defensa. Entre una Itàlia lliurada a l'anarquia o a una burgesia aclofada o serpejant i el feixisme que rumbeja tantes de virtuts: disciplina, força, joventut, etc., qui dubtarà, si és generós?, deien, si fa no fa. Entre una Itàlia mediocre i desfeta i una pàtria ardent i temuda, havien —i jo en comprenia les motivacions— decidit. Però, tot amb tot, «no és això, no és ben bé això». Hi ha alguna cosa més en la vida d'un home que sotmetre's al destí que us assenyala un *duce* i elevar-lo a la categoria d'absolut, deien, també, si fa no fa. I jo comprenia llurs reflexions, que eren les de

tants de coneguts nostres amb por de fer marrada.

Aquest estat d'esperit, secret a Itàlia i clandestí a Alemanya, esdevé universal en les darreres joventuts. Els qui han fet la prova, per llur insatisfacció; els altres, per l'experiència aliena.

«Cadascú hauria de poder triar el propi destí», em deia, també a Itàlia, un clergue docte i antifeixista —tot prenent notes en un museu de Florència. Això tindria, és clar, una doble significació, puix que Hitler, des del punt de vista seu, ha dit que, amb ell, la pàtria triava el seu destí, si no haguéssim comprès, perquè ja era una conquesta pròpia, que el destí a triar ve assenyalat només i exclusivament per una suma de llibertats.

Sé que el meu interlocutor condicionava aquesta tria a la seva creença. Però sé també que tota tria és condicionada: allò que senten —o pressenten— els qui han provat o han vist provar, no és pas la urgència d'una llibertat incondicionada, sinó la de la possessió del dret, per part de cada individu, de condicionar ell mateix la pròpia llibertat. Ja no és reclamada avui una llibertat abstracta, que no admet d'altra primacia que la pròpia llibertat, sinó el recobriment per part de cada individu d'una suma de facultats que garanteixin la seva realització personal, i de les quals els règims autocràtics no solament li n'han privat l'ús, sinó que s'han esforçat a fer-ne oblidar la presència.

Enfront de tots els absolutismes, els principis renovellats per les més fresques de les joventuts d'avui representaran l'oposició a tantes de formes i d'arranjaments caducs, polítics i socials.

Per a nosaltres, la incorporació a aquest corrent nou assenyalerà la dessolidarització, com a persones i com a membres d'una col·lectivitat, de tot moviment d'obediència dogmàtica i de tota formació política gregària. Només la tria per cadascú del propi destí, i la tria, entre tots plegats, del destí de la Comunitat, afavorirà l'elevació del País a més altes categories.

J. V. Foix

[14-XII-1934]